

Marràqueix, la ciutat espectacle

Als anys seixanta i setanta, l'atracció pels països exòtics va fer que molts joves amb pocs recursos econòmics i àvids de noves experiències anessin a Marràqueix. Actualment, aquesta ciutat marroquina continua sent una visita fascinant per a qualsevol viatger curiós.

Situada a les portes del Sàhara, al peu de les muntanyes de l'Atlas i no gaire lluny de la costa atlàntica, representa un nus d'intercanvis entre les poblacions del sud i del nord del país. Després de successives èpoques de riquesa i decadència, Marràqueix, que va ser fundada el 1062 per grups berbers, avui és la tercera ciutat del Marroc i un dels centres culturals i artístics més importants dels països àrabs. La ciutat està enclavada en un paisatge espectacular, però el que en realitat li dona color i vida són els seus habitants, que omplen les places i els carrers a totes les hores del dia.

Es impossible parlar de Marràqueix sense explicar una de les places més originals del món: la plaça de Djemaa el Fna. Djemaa el Fna és el centre neuràlgic de la vila, és un triangle immens, tipus *plaza dura*, sense cap arbre ni cap ombra, però fins al límit de gent. Encantadors de serps verinoses, cantants, saltimbanquis, narradors d'històries que deixen bocabadats els viants, dentistes ocasionals, proveïdors d'aigua que van disfressats com ninots, barraques on es pot menjar el plat nacional —el cuscús— per pocs diners, metges ocasionals que criden les seves receptes miraculoses i milers de joves que s'ofereixen insistentment al turista per fer de guia o per invitar-los a sopar a casa seva, formen aquest circ anàrquic on es barregen les ganes de passar-ho bé i una activitat comercial frenètica que s'anima encara més a la vista d'un turista occidental. Alguns d'aquests curiosos personatges

que antigament vivien del seu ofici, ara subsisteixen gràcies als diners que obtenen deixant-se fotografiar pels turistes. Afortunadament, però, Djemaa el Fna no viu només del turisme, al voltant de la majoria dels espectacles es congrega un gran nombre de marroquins que aplaudeixen,

riuen o escolten.

A les vuit del matí, la plaça encara és mig adormida i és un plaer passejar tranquil·lament entre les dones que es preparen per vendre cistells de palla, o veure com els encantadors dormen entre les serps. A mesura que el dia avança, puja l'animació i és al vespre

quan es presenta amb tota la vivacitat de què és capaç.

En tot el perímetre de Djemaa el Fna, hi ha hotels amb fantàstiques terrasses des d'on es té una visió privilegiada del sostre de la ciutat, de les muntanyes de l'Atlas i de tota l'ebullició de la plaça, mentre es pot prendre un típic te a la

menta boníssim o un café acceptable (s'han d'oblidar les cerveses i els licors, ja que estan prohibits per la religió musulmana i només se'n troben als restaurants de luxe, a preus altíssims i òbviament destinats al turisme). Aquests hotels, com també els que es troben pels carrers més pròxims a la plaça, són recomanables per a viatgers sense massa diners. Alguns tenen un aspecte decadent, com l'Hotel de France, on es pot dormir per 17 dirhams (unes 250 pessetes) però en unes condicions molt precàries, fins i tot hi ha habitacions que ni tan sols tenen llençols. Si el pressupost ho permet, n'hi ha d'altres, com l'Hotel Alí al carrer de Moulay Ismael, a 50 metres de la plaça, on per 100 DH (1.400 pessetes) es té dret a habitació amb bany, esmorzar i un àpat al dia. El restaurant és obert a tothom i s'hi menja molt bé. Altres possibilitats per a dormir són l'alberg de joventut, que és l'opció més barata, o els hotels de màxim luxe, que ofereixen el millor servei, però es troben fora de la medina i al marge de l'ambient de la ciutat.

A la part nord de la plaça s'obren els carrers del soc, el gran mercat de Marràqueix. Aquests carrers, estrets passadissos emmurallats i coberts amb canya, són indescriptibles. Milers de botigues s'alineen una al costat de l'altra i exposen a la vista del vianant tot el que venen penjat al sostre o clavat per les parets. Pel mig d'aquests superpoblats carrers intenten passar bicicletes a tota velocitat, carros tirats per ases, motos carregades fins a l'inimaginable, cotxes de cavalls i gent que compra o passeja. És un espectacle inimitable de colors, olors i sorolls. Cada gremi hi té assignada una zona, i aquesta pren un aire personal: l'olor a pell del soc de cuir, l'olor penetrant del de les herbes, el color del dels tapissers, etcètera. La fascinació que produeix el soc al visitant és famosa a

Encantadors de serps verinososes a la plaça Djmaa el Fna.

JORDI FABREGAS

tot el món i no solament per la quantitat de meravelles que exhibeixen, sinó, i sobretot, perquè és aquí on es practica una de les activitats més famoses i divertides de la ciutat: el regateig.

Per comprar a Marràqueix no s'ha de tenir pressa, és una feina que requereix el seu temps si es vol fer ben feta. És preferible anar-hi tot sol (si va acompanyat d'un guia, és probable que aquest cobri comissió de les vostres compres i per tant encarrirà el producte) i sabent prèviament quant s'està disposat a pagar per cada article. Seria absurd exposar el preu aproximat d'alguns articles amb la finalitat d'orientar el lector, ja que tot depèn de l'habilitat del venedor, de les possibilitats econòmiques del comprador i del temps que s'estigui disposat a invertir-hi. Per iniciar el regateig s'aconseixa exigir una mica menys de la meitat del preu que demana el botiguer, per anar pujant a poc a poc fins arribar a la meitat justa. Si la cosa es posa difícil i es decideix plegar, segur que abans d'haver donat deu passes, algú vindrà

a buscar-vos corrents per seguir discutint una bona estona. La roba texana, les ulleres de sol, els rellotges i les bambes de marca són intercanviables per articles de pell si se sap vendre amb certa gràcia. De colp i volta pots convertir-te en venedor i regatejar a favor teu.

A la majoria d'establiments, per petits que siguin, el pagament es pot fer amb targetes de crèdit internacionals, i no cal patir, perquè una vegada s'ha establert el preu final, mai intenten cobrar més.

En moltes botigues és costum invitar el client a seure i compartir un te (molt més bo que els dels bars i servit segons un petit ritual) mentre desmunten la botiga per mostrar-te amb calma tots els articles. És una bona ocasió per a relaxar-se i, entre preu i preu, conversar amb el comerciant i conèixer alguns costums i maneres de viure marroquins.

Una vegada s'ha visitat el soc, que és una de les zones més boniques i atractives de la ciutat, però també la més turística, no hi ha res com endinsar-se pels carrers de la medi-

na i perdre's com més lluny millor i descobrir com la gent viu quotidianament, veure com els homes sargeixen gilaves pels carrers o treballen la pell als patis, passar entre multitud de nenes que filen cordill amb un enginyós sistema manual o aixoplugar-se a l'ombra d'un bar on els vells conversen i prenen te.

Orientar-se en mig de la medina és gairebé impossible, la fisonomia dels carrers impedeix qualsevol vista general i és molt fàcil perdre's. Pertot arreu sortiran nens i joves, que per un parell de dirhams (25 pts), acompanyen encantats el turista despistat.

Moltes de les lleis socials i fins i tot administratives, estan descrites en l'Alcorà, de manera que la religió és present en la majoria dels actes diaris dels musulmans. Les mesquites s'omplen cinc vegades al dia des d'on s'anuncia l'hora de l'oració per uns altaveus situats al capdamunt dels minarets i que fan sentir per tota la ciutat les paraules: "No hi ha més Deu que Al.là, i Mahoma és el seu profeta". Desgraciadament, les mesquites no es

poden visitar, ja que a tot el Marroc, l'entrada és prohibida als no musulmans. Fins i tot a alguns dels carrers dels voltants hi ha rètols que prohibeixen el pas als no creients.

Els cinc dogmes principals dictats per Mahoma són: orar cinc vegades al dia, donar almoïna als pobres, peregrinar una vegada en la vida a la Meca, fer professió de fe i complir el mes de ramadà. S'ha de tenir en compte que si un va a Marràqueix durant aquest mes (que correpon al novè mes del calendari musulmà i per tant varia d'època cada any), tots els horaris i costums canvien ostensiblement, ja que el fet de no poder beure, ni menjar, ni fumar durant tot el dia, escursa l'horari de treball i la ciutat sencera es prepara per a la festa que comença quan es pon el sol.

Si el viatger està interessat a conèixer algunes construccions àrabs, val la pena acostar-se al Palau si Saïd, convertit en museu de les arts marroquines, i que acull col·leccions de joies, tapissos, ceràmica i altres objectes artístics. També mereix una visita la Medressa

Tapissos penjats pels carrers, exposats per a la venda.

JORDI FABREGAS

ben Youssef, l'escola alcorànica més gran de tot el Magrib, i els voltants de la mesquita Kutubbiya, una torre impressionant que presideix tota la ciutat.

Pel que s'ha dit fins aquí, pot semblar que Marràqueix és només la ciutat antiga, però fora de les muralles que tanquen la medina s'aixeca un barri modern, Gueliz, que va ser construït durant el protectorat francès i on es troben la major part d'indústries i hotels de luxe amb bars i discoteques occidentalitzades. El contrast és bastant patent, però de totes maneres, una cosa uneix tots els vilatans, i és la seva fabulosa amabilitat i l'hospitalitat que demostren a l'estranger i que provoca una simpatia immediata per aquesta ciutat tan acollidora.

A Marràqueix no li falta cap font on tirar monedes que assegurin la tornada. En marxar-ne, un s'adona que s'ha quedat captivat per la ciutat i que per sempre més tindrà unes intenses ganes de tornar.

Eulàlia Bohigas

Dades útils

Com arribar-hi

En avió: des de Barcelona, Madrid i Màlaga hi ha vols regulars d'Iberia i de Royal Air Maroc. Des de Barcelona costa 47.000 pts, i surt dues vegades per setmana.

Per mar: els transbordadors de la Compañía Transmediterránea que fan el viatge Algesires-Ceuta o Algesires-Tànger són els més curts i amb més sortides al dia. Altres possibilitats són des d'Almeria o Màlaga a Melilla o desde Tarifa o Gibraltar fins a Tànger.

Moure's pel país

En cotxe: si s'arriba a Marroc en cotxe, val la pena omplir el depòsit de benzina a Ceuta o Melilla, ja que són ports francs i sortirà més bé de preu. La benzina a Marroc no és barata, la super costa 6'05 dh. el litre.

En tren o autobús: la xarxa ferroviària és bona i uneix les principals ciutats. Hi ha una línia directa Tànger-Marràqueix.

Els autobusos són el transport més barat i se'n troben a

tots els pobles i ciutats.

Què menjar

La cuina marroquina és molt senzilla, Les espècies (bitxo, pebre i curry) donen un gust picant a tots els plats. El cuscús (sèmola bullida), el *tajin* (estofat de carn), les *brochettes*, la *pastilla* (pastís de carn de colomí) i una sopa de llegums anomenada *harira* que només es fa durant el més del ramadà, són alguns dels plats típics del país. La carn és sempre xai, bou o pollastre, mai porc, ja que està prohibida per l'islamisme.

Les postres són extremadament dolces i sovint de mas sapà. Val la pena provar tot això en les barraques que s'instal·len, a partir de les cinc, a la plaça Djemaa el Fna.

Guies

La millor és, sens cap mena de dubte, la *Guide de Tourisme: Maroc*, editada per Michelin. Els mapes de la medina són excel·lents. No la trobareu al Marroc, ja que està prohibida perquè marca alguna frontera en litigi amb Algèria. També està prou bé

Marruecos, de l'editorial Kairos, publicada aquest mateix any i amb dades molt actuals.

Fumar

Els que viatgin a Marràqueix pensant que fumaran el millor haixix, estan equivocats, ja que el que es troba és de poca qualitat i més car que a altres ciutats marroquines. És aconsellable ser previsor i comprar-ne a les ciutats del Nord (Tànger o Tetuan) que és on es cultiva el millor cànem indi.

Divises

El dirham és la moneda del Marroc. El seu valor actual és de 14'5 ptes. És difícil trobar-ne en els bancs espanyols, i s'ha de demanar amb temps. A les Caixes Postals acostumen a tenir-ne. El canvi més favorable s'aconsegueix a Ceuta, concretament en una famosa benzinera propera al port.

Excursions

La proximitat del Gran Atlas fa de Marràqueix un punt ideal des d'on començar excursions. Es poden trobar guies preguntant en els hotels i bars que envolten la plaça Djemaa el Fna.